

Военновременните последици върху манастирската икономика в България (1913–1930). Случаят с Бачковския манастир

Wartime Impact over the Monastic Economics in Bulgaria (1913–1930). The Case of Bachkovo Monastery

Николай АТАНАСОВ
Nikolay ATANASOV

DOI: 10.61836/ZLLA2873

Received: 16.07.2025
Available online: 21.11.2025

Abstract: Wars for unification impose optimization of public sources. This politics reflects over the Bulgarian Orthodox Church. State calls the Holy Synod to sow all available lands to meet the needs of the population in the approaching days of the First World War. For this purpose, a fund is being established at the Holy Synod, which aims to modernize and optimize the monastic farms. Despite the difficult years of the war, sums are being allocated, which enable the development of the social, cultural and charitable activities, as well as for the development of the monastery farms themselves. After the end of the First World War the Regime of Alexander Stamboliyski is established, which has two important targets – the first, to satisfy the needs for land of landless and poor population in the country and the second one, to ensure livelihood for the large wave of refugees, that is seeking of shelter. As a result of the agrarian reform undertaken in 1921 lands were expropriated, which constitute a state fund for the needs of poor. This politics affects also the monastic lands that are not modernized and are not cultivated. The subsequent political regime of the government of ninth of June, this politics is reinforced by another law in the same direction in 1924. This law notes that lands that are occupied by intensive crops and are included in a cultivation plan would not be subject to expropriation. These policies put the Bulgarian monasteries into a position of a constant pressure by the state to be modernized, in order to become profitable farms. The Holy Synod began to hire agronomists, who should develop plans to grow the monastic farms, but this requires time and above all, funds, which is hard to be provided by the monastic administration. Despite difficulties, plans are being developed for modernization and optimization of the monastic farms, as is the case with Bachkovo monastery reviewed in this article. Business plan is reviewed that is consistent with the market trends and transformation of production into a profitable one.

Keywords: *monastery farms, monastery economics, agriculture, Bachkovo monastery, agrarian policy*

JEL: *N34, N94, Z12, Q12, Q13, Q15*

Последиците от войните за обединение 1912–1918 г. върху българското селско стопанство са свързани, както със загубата на плодови територии в Южна Добруджа и Беломорска Тракия, така и с огромните бежански маси, които търсят убежище от българската държава. Тези два фактора дават основание да се започне трансформация на българското земеделие, като се увеличат площите, засявани с интензивни култури. Тези тенденции имат отражение и в организацията за земеделските земи на Българската православна църква. През 1913 г. се създава стопанско отделение към Светия Синод, което има за цел да развива интензивно земеделие и въвеждането на механизирани техника, за да се повиши рентабилността на манастирските стопанства. За прокарването на формулираните тенденции голямо влияние оказва Симеон Иванов Греков, който на 13 ноември 1914 г. е назначен за главен агроном и оглавява службата по овощарство и градинарство¹ (Karaivanov, 2010, pp. 137–143).

Настоящата статия има за цел да разгледа стратегията за развитие на манастирските стопанства и в частност това на Бачковския манастир в контекста на последиците от войните за обединение през 1912–1918 г. В изпълнение на целта се поставят и задачите на изследването, свързани с разглеждане на аграрната реформа, целяща оземляването на безимотното и малоимотното население и констатираните промени от Закона за трудовата поземлена собственост и Закона на трудовите земеделски стопанства, в развитието на земеделското стопанство на Бачковския манастир.

Началото на Първата световна война подтиква правителството да започне уредбата през февруари 1915 г. на Комитет за обществена предвидливост, на който една от задачите е да поеме контрола над производството на основни земеделски култури (Dimitrov, 2014, pp. 56–57). С нарочно обръщение от 6 март 1915 г. на министъра на земеделието и държавните имоти Петър Динчев към управителния орган на църквата, се призовават подведомствените духовни лица и учреждения да съдействат за засяването на цялата налична църковна и манастирска земя. Светият Синод не само се задължава да помогне, но също така поема ангажимент да изготви преписания към манастирските управи, за по-добра ефективност на производствения процес².

Св. Синод създава фонд по силата на член 100, параграф 9 от Екзархийския устав, с който да подкрепя църковно-манастирските стопанства. За правилното

¹ Църковен вестник, XV, 47, 22 ноември 1914, с. 559.

² Църковен вестник, XVI, 12 и 13, 21 март 1915, с. 128–129.

функциониране на фонда се изготвя устав и правилник за неговото приложение. Това решение на Св. Синод се свежда до епархийските началства и игумените на ставропигиалните манастири с окръжно № 284 от 28 януари 1915 г. Към 1 декември 1916 г. във фонда са акумулирани 195 621.20 лева. Те са постъпили от Софийска, Видинска, Врачанска, Пловдивска, Ловчанска епархия и от ставропигиалните манастири. Изготвеният устав и правилникът за приложението му не са спазени от Старозагорска и Сливенска епархия. Въпреки трудните години, в които се ражда тази инициатива, констатиран е положителен финансов отчет на фонда при положение, че едва 50 % от манастирите си изпълняват задълженията. Целта на фонда е да подобри положението на свещените манастири откъм материална и духовна страна чрез реструктуриране на земеделието от експанзивна форма на стопанствата към интензивна³. Схващането е да се вложат средства за модернизация, като се закупят нужните машини и да се намали работната ръка.

С идването на власт на земеделския кабинет на Александър Стамболийски (1919–1923) се обръща сериозно внимание на бежанския проблем и най-вече оземляването на населението (Velev, 1977). Правителствената политика е насочена към земеделски реформи, целящи преразпределение на земята и оземляване на нямащите. С тази реформена политика настъпва 10-годишен период, в който манастирските управи и Св. Синод ще се борят за запазване на земеделските си имоти и осигуряване оцеляването на стопанствата си. В стремежа си да уреди многобройните бежанци правителството, оглавявано от Александър Стамболийски, приема Закон за увеличаване размера на държавните земи и Закон за трудовата поземлена собственост (ЗТПС)⁴. Според ЗТПС на всяко семейство се оставя до 300 дка земя, ако я стопанисва пряко, а на непреките стопани до 40 дка, ако са сами и до 100 дка, ако имат семейство. Земите над тези размери се отчуждават, а в чл. 7 е отбелязано, че се отчуждават всички излишни манастирски земи, чиято експлоатация не е модернизирана⁵.

В тази връзка се прави справка със Светия Синод за подготвеността на църковната управа да извърши коопериране на манастирските земи. От справката става ясно готовността на Св. Синод за доразвиване на манастирските земи. Въпреки военните години, в които се извършва реструктурирането на църковните и манастирските земи, се констатират сериозни успехи. Организацията на манастирските земи става постепенно, като първо се реорганизират стопанствата на ставропигиалните манастири и постепенно тази на епархийските манастири. Успешната работа се определя и от нарастването на фондовите средства, а към 1 октомври 1920 г. те възлизат на 4 106 327 лева. Извън манастирските стопанства остават земи, които не се обработват. Към 1920 г. манастирите разполагат с 29 993

³ Църковен вестник, XVIII, 13, 31 март 1917, с. 97–98.

⁴ Държавен вестник, XLII, 109, 16 август 1920, с. 1–2; XLII, 31, 12 май 1921, с. 1–5.

⁵ Държавен вестник, XLII, 31, 12 май 1921, с. 1.

дка земя, от които около 835 дка, които са в графа празни, пусти, непроизводителни места, и тези земи на по-късен етап привличат вниманието на правителството⁶.

Въпреки че в държавния фонд са включени 816 521 дка земя, начинът по който се извършва отчуждаването среща широко обществено недоволство, което довежда до изменения на реформата (Penchev, 2004, pp. 219–220). Правителството на деветоюнците е на мнение, че аграрната реформа трябва да се запази, но с известни корекции. Принципът, че земята трябва да принадлежи на тези, които я обработват остава непроменен, но негативите от неговото приложение трябва да се сведат до минимум. Икономическата мисъл се обединява около схващането, че реформата трябва да продължи, с цел да се оземлят малоземлените или безземелни селяни (Penchev, 2005, p. 39). През 1924 г. влиза в сила Законът за трудовите земеделски стопанства (ЗТЗС), който се прицелва в отдалечените и неизползваемите манастирски земи. В буква „ж“ от ЗТЗС е записано, че излишните земи, които не са в тясна организационна връзка с манастирските стопанства, се отчуждават в полза на поземлен фонд. За да запазят изцяло земите си, манастирските управи, в срок от една година от влизането на закона в сила, трябва да представят план за развитие на стопанствата си и до две години да го приложат. Изготвените планове трябва да се съгласуват с Министерството на земеделието и държавните имоти⁷.

През 1925 г. йеромонах Софроний, чрез статия в Църковен вестник, констатира, че отчуждените манастирски земи, посредством ЗТЗС, са оставени на манастирските управи да ги обработват през текущата стопанска година. Според него началната аграрна реформа допуска отчуждаване на част от манастирските земи, а законът от 1924 г. заплашва всички имоти, които не се включат в стопански план в рамките на три години. Първо се отчуждават земите, които не са пряко свързани с манастирското стопанство. Земите, разположени на повече от три километра от манастири, изградени в полето и на 1 километър от манастири в планините, се дават под наем или на изполица, главно за добиване на зърнени храни. По-голямата част от манастирските земи са разпръснати и рядко има такива, които са окупирани около манастирите. Но този факт не превръща отдалечените земи в излишни. Пример в това отношение е Рилският манастир. Земите в Червен бряг, Ресилово, Дупница, Рила, Кочериново и други, принадлежащи на манастира, са на повече от 50 км, но голяма част от фуража за изхранване на добитъка се произвежда в тях⁸.

Новият закон поставя манастирските стопанства в трудно положение, понеже липсата на подготвени хора и средства ще възпрепятстват изпълнението на условията, поставени от държавата⁹. Продължението на аграрната реформа от

⁶ Църковен вестник, XXI, 23, 16 октомври 1920, с. 1–3.

⁷ Държавен вестник, XLVI, 97, 1 август 1924, с. 1.

⁸ Църковен вестник, XXVIII, 40, 16 юли 1927, с. 295–297.

⁹ Църковен вестник, XXVI, 3, 17 януари 1925, с. 1–2.

правителството на деветоюнците предизвиква реакцията на игумените на Рилския, Бачковския, Троянския и Кукленския манастир, които се разглеждат като най-подготвени да реагират на една подобна реформа. От изложението им до министър-председателя, до министрите на външните работи и изповеданието и на земеделието и държавните имоти, до председателя на народното събрание и народните депутати, става ясно, че настояват за изменение на буква „ж“ от чл. 2 на ЗТЗС. Манастирските представители излизат с позицията, че са необходими най-малко 10 години за осигуряване на средства и 15 години за модернизацията и окрупняването на излишните манастирски земи¹⁰. Към това изложение се присъединяват и игумените на манастирите „Св. Врачове“ и „Св. Георги“ в Станимашка околия¹¹.

В създалата се ситуация се подготвят планове за стопанска работа на манастирите в България като Кремиковски (Kalkandjieva, 2021, pp. 269–271), Рилски (Atanasov, 2021, pp. 168–184) и Бачковски, изработени от Симеон Греков, който прави нужните проекти за превръщането на манастирските стопанства в модерни структури. Подходът при изработването на стопански план е според особеностите на манастирските земи. В едни от тях се развива овощарството, в други обратно скотовъдство, в трети лозарство. Като най-неподходящото направление от Греков се смята полевъдството, поради разпокъсаността на манастирските земи. Зърнените продукти заемат най-малък дял в производството на манастирските стопанства, защото липсват големи окрупнени земеделски участъци, в които да работи механизирана техника. В това отношение правят изключение някои от стопанствата на Бачковския и Рилския манастир. Така, зърнопроизводството се стреми да задоволи нуждите на самите манастири и стопанства, отколкото да се търси опаричването на тези продукти. Излишъците, от които се реализират печалби са от зеленчукопроизводството, скотовъдството, птицевъдството, лозарството и овощарството¹².

Имотите на Бачковския манастир се намират в четири отделни землища: Катарлийско, Кузановско, Станимашко и Бачковско. По-големият комплекс се намира в Катарлийското землище. Край село Катърли са обособени 4,1 дка зеленчукова градина, 53,1 дка овощна градина и 1138,8 ниви, от които 78,3 пасище, 160 чалтък и 18,7 старо лозе¹³. Стопанството разполага с тухлена конюшня, която е с три отделения, всяко от които може да побере 16 глави едър добитък, три стаи за работници, кухня, фурна, склад, хамбар, свинарник, плевня, сеновал, кокошарник, овчарник и кош за царевица. Работният инвентар се състои от една вършачка, една жетварка, една косачка, една сеносъбирачка, една редова сеялка, някол-

¹⁰ Църковен вестник, XXVI, 14, 4 април 1924, с. 2–3.

¹¹ Централен държавен архив, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 77, л. 1–10.

¹² Църковен вестник, XXXIII, 10, 5 март 1932, с. 109.

¹³ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 45.

ко плугове, кола и по-дребни инструменти. Манастирът разполага с 6 мелници, от които две са валцови. Стопанството се управлява от агроном, подпомогнат от надзорник монах¹⁴.

Станимашкото стопанство се намира на 6 километра от град Станимака и на 18 км от град Пловдив, които градове са свързани с хубаво шосе и има автомобилен и файтонен превоз, а към 1926 г. е почти готова и ж.п. линията, която ще свързва тези два града. Земите на стопанството възлизат на 871,3 дка, но въпреки добрата инфраструктура, не може да се разчита на тях, защото една част са раздадени на бежански семейства, а друга част се готвят за отчуждаване¹⁵. Кузанското землище се състои от пет парцела, възлизащи на 62,9 дка ниви, в което са разположени две воденици¹⁶. Само по себе си то не представлява интерес от икономическа гледна точка. Бачковското землище се състои от 265,4 дка земя, включващо ливади, пасище, лозе и овощна градина¹⁷.

Манастирските земи са се експлоатирани основно за зърнени храни, но продукцията се е изразходвала за нуждите на манастира и не се е опаричвала¹⁸. Това означава, че производството на зърнени храни е било нерентабилно. Тази тенденция се запазва и през 1929–1930 г., когато се забелязва най-голям спад на индустриалните култури, следван от този на варивата, от зърнените храни, фуражните растения, градините и лозята на маслодайните растения (Dolinski, 1936, pp. 28–32).

В изготвения план от 1926 г. се предвижда стопанството на манастира да се подобри в техническо и рационално отношение, за да се превърне в рентабилно. Всички насоки, в които трябва да се развива стопанството са съобразени с пазара и евентуалната печалба. Агрономът предвижда да се организира млечно говедовъдство, понеже от една страна в град Станимака и в околността няма скотовъдни стопанства, липсват и краварници, а от друга страна, нивите на манастира позволяват добиването на достатъчно фураж, поради обстоятелството, че земите се напояват¹⁹. Оценката на агронома предвижда развитието на свиневъдство, понеже прасетата за разплод имат търсене и държат висока цена и птицевъдство, чиято продукция ще има добавена стойност за стопанството²⁰.

Земите около манастира се предвижда да се развиват като оризища и да се отдават под наем на местното население, а по-отдалечените парцели да се продадат като малодоходни, за да се закупи работен инвентар, който е твърде оскъден. Тази операция по окрупняване на земята е затруднена от ЗТЗС, според който

¹⁴ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 47.

¹⁵ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 50.

¹⁶ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 46.

¹⁷ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 46.

¹⁸ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 51.

¹⁹ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 51.

²⁰ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 81.

стопанските планове трябва да се изготвят без да се допуска размяна, продажба или отдаване под наем на отдалечените парцели. Това обстоятелство затруднява окупняването на земята и въвеждането на моторна техника.

Като основен клон в развитието на Бачковския манастир се определя лозарството и овощарството. Лозята и маточниците като част от манастирските имоти възлизат на 250 дка Те са разглеждани като печеливши и се предвижда да се структурират в отделно стопанство. От 1908 г. функционира маточник в Станимашкото стопанство, който се грижи да задоволява нуждите на манастира²¹. Другите печеливши отрасли са овощарство и зеленчукопроизводство. Овощната градина от 53,1 дка се запазва, а зеленчуковата градина се предвижда да се разшири²². Овощната градина е облагородена през 1922 г., като се отглеждат кюстендилски сливи, различни видове зимни и летни круши, както и зимни и летни ябълки²³. Този клон на земеделието е определен за много рентабилен, поради факта че през 20-те години на XX в. плодвите насаждения в българските земи са недостатъчни и трудно може да се допусне пренасищане на пазара. А от изключително важно значение е да се отглеждат култури, които имат търсене на пазара и добра изкупна цена. Търсенето на плодовете е в пряка зависимост с променящата се култура на хранене на населението. Така в много манастирски стопанства най-големи доходи се реализират от плодовете в пряко и преработено състояние, а в Бачковския манастир се налагат като основен клон на стопанството.

Обръща се сериозно внимание на житните и окопни култури, които са в основата за изхранването на манастирското братство и отглеждания добитък. За да се осигури правилно сеитбообращение се предвижда групиране на нивите на около 150 дка площ, които да имат приблизително еднаква големина, с което да се осигури ежегодният приблизително еднакъв добив от тях²⁴. Целта е да се подреждат културите по начин, по който всяка една от тях да дойде след подходящ предшественик. Предвижда се след всяка една окопна култура да идва житна култура. При положение, че трябва да се изхранват хора и добитък в манастира, това правило е трудно да се спазва, но се планира след окопна култура две години по-дран да се отглеждат зърнени култури²⁵.

Изготвените планове не са приложени на практика, понеже не са разгледани от властите, но през 1926 г. Главна дирекция на трудово земеделските стопанства известява Св. Синод и местната околийската комисия на трудово-земеделските стопанства, да се оставят на разположение на манастира всички отчуждени от тях: лози, зеленчукови, овощни и черничевии градини, оризища, пасбища и гори²⁶.

²¹ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 31.

²² ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 52–53.

²³ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 3.

²⁴ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 54.

²⁵ ЦДА, Ф. 1092К, оп. 1, а.е. 80, л. 55.

²⁶ ЦДА, Ф. 797К, оп.1, а.е. 951, л. 1.

Останалите ниви и ливади могат да се отдават под наем на досегашните им наематели. Отчуждената манастирска земя, която възлиза на 2 300 дка се дава под наем на безземлени и малоимотни, но данъкът на тези земи се плаща от манастирите, а наемите прибира Дирекцията за трудова земеделска собственост²⁷. Налагането на ЗТЗС задължава манастирските управи да развиват прогресивно своите стопанства, но същевременно не дава възможност да се реализират приходи от отдалечените имоти. Към 1930 г. манастирските имоти се връщат на собствениците им, но се поставя въпросът за сумите, събирани от отчуждените имоти за срок от 10 години.

Към 1927 г. в Бачковския и Рилския манастир земята се обработва с трактори, въведени са редосеялки, сенокосачки и вършачки²⁸. Това подсказва, че изискването самите собственици да обработват земята не е спазвано, защото управата на Бачковския манастир не разполага с моторна техника.

През 1927–1928 г. държавната намеса в манастирските стопанства поотслабва. На разположение на манастирските управи на ставропигиалните манастири са всички имоти. Опитът показва, че чрез заповед не може да се постигне успешно реформиране на едно стопанство и респективно да се увеличи производството му. Машинната обработка изисква окрупняване на земите, разделени на определени участъци, свързани с удобни пътища. Разпределението на земите в няколко общини, както това се наблюдава във всички стопанства на ставропигиалните манастири, липсата на надеждни пътища, които да ги свързват, спъва техническия прогрес на тези стопанства. Но не само техническите средства определят ефективността на стопанството. То трябва да бъде доходно, за да се определя като рационално.

В период от близо 10 години, от въвеждането на ЗТПС до към 1930 г., когато по-голямата част от манастирските земи се връщат, постоянно се изискват планове за развитие на манастирските стопанства от държавата. Разглежданият период показва, че само в два от ставропигиалните манастири се забелязва окрупняване на земята и моторизирана обработка. По-голямата част от манастирските стопанства са разпокъсани и отглеждането и развитието на полевъдството е нерентабилно. В периода на отчуждаване става ясно, че за да се развива полевъдството е необходимо да се извършва окрупняване на земята, но новите условия след Първата световна война налагат тенденция да се оземлява безимотното и малоимотното население в българските земи, което довежда до раздробяване на имотите. Освен тези фактори трябва да се добави и хроничната липса на капитали, както в индивидуалните и държавните стопанства, така и в манастирските. Но ако държавните и индивидуалните стопанства могат да разчитат на кредити от финансови институции, то манастирските стопанства, чрез своите приходи, захранват фон-

²⁷ Църковен вестник, XXXIII, 28, 16 юли 1927, с. 296.

²⁸ Църковен вестник, XXXIII, 40, 3 декември 1927, с. 426.

дове към Светия Синод и част от тези постъпления се връщат като инвестиция, която се оказва крайно недостатъчна. Финансовият проблем рефлектира и върху набирането на качествени агрономи, които да могат да опаричват произведената стока. Рентабилност на производството се постига предимно в ставропигиалните манастири, които са под непосредствения контрол на културно-просветния отдел към Светия Синод.

REFERENCES:

- Atanasov, N., 2021. Strategy for the development of the land properties of the Rila Monastery in the first quarter of the 20th century. *Proceedings of the Centre for Economic History Research*. Vol. 6, pp. 168–184. [Атанасов, Н. 2021. Стратегия за развитие на поземлените имоти на Рилския манастир през първата четвърт на XX в. *Известия на центъра за стопанско-исторически изследвания*. Т. 6, с. 168–184].
- Dimitrov, M., 2014. *The state and the economy in Bulgaria between the two world wars 1919–1939*. Sofia: Publishing Complex of UNWE. [Димитров, М., 2014. *Държавата и икономиката в България между двете световни войни 1919–1939*. София: Издателски комплекс – УНСС].
- Dolinsky, N., 1936. Manifestations of the crisis in Bulgarian agriculture. *Yearbook of the Higher School of Commerce – Varna*. Vol. 8, pp. 28–32. [Долински, Н., 1936. Проявите на кризата в българското земеделско стопанство – *Годишник на Висшето търговско училище* – Варна. Т. 8, с. 28–32].
- Kalkandzhieva, D., 2021. The Monastic Economy of the Bulgarian Orthodox Church Between the Two World Wars. In: R. Avramov, A. Fotić et al. (eds.), *Monastic Economy Across Time: Wealth Management, Patterns, and Trends*. Sofia: Centre for Advanced Study, pp. 262–280.
- Karaivanov, N., 2010. The contributions of the Bessarabian Bulgarian Simeon Grekov to the development of fruit growing and gardening in Bulgaria. *Danube – Dniester. Social Studies. Linguistics. Pedagogy*. Vol. 2, pp. 137–143. [Караиванов, Н., 2010. Приносите на бесарабския българин Симеон Греков за развитието на овощарството и градинарството в България. *Дунав – Днестър. Обществознание. Езикознание. Педагогика*. Т. 2, с. 137–143].
- Penchev, P., 2004. The Agrarian Reform of the Bulgarian National Union of Socialists and the Development of Capitalism in Agriculture during the Government of the First Cabinet of the Democratic Alliance. In: Markov, G., M. Kumanov, R. Katsarova (eds.), 2004. *The agricultural movement in Bulgaria. History, development, personalities*. Pazardzhik, pp. 218–227. [Пенчев, П., 2004. Аграрната реформа на БЗНС и развитието на капитализма в селското стопанство при управлението на първия кабинет на Демократическия сговор. В: Марков, Г.,

- М. Куманов, Р. Кацарова (съст.), 2004. *Земеделското движение в България. История, развитие, личности*. Пазарджик, с. 218–227].
- Penchev, P., 2005. The economic consequences of the coup of June 9th 1923. *Historical review*. Vol. 61, no 3–4, pp. 34–59. [Пенчев, П., 2005. Икономическите последици от деветоюнския преврат 1923 г. *Исторически преглед*. Т. 61, №. 3–4, с. 34–59].
- Velev, A., 1979. *Major Reforms of the Agricultural Government*. Sofia: Science and Art. [Велев, А., 1979. *Главни реформи на Земеделското правителство*. София: Наука и изкуство].

Correspondence address:

Nikolay T. Atanasov – Assistant Professor, PhD

Trakia University, Department for Information and In-service Teachers Training
9, Armeyska Str.

6000 Stara Zagora, Bulgaria

E-mail: nikolaiatanasov11@gmail.com

Scopus ID: 57416479800

<https://orcid.org/0000-0001-6150-0891>